

Castell de Cubelles

Cubelles

Ubicació

Comarca: Garraf
Lloc/Adreça: pl. del Castell, 1
Alçada: 16

Coordenades:

Latitud: 41.20786
Longitud: 1.67248
UTM Est (X): 388704
UTM Nord (Y): 4562681

Classificació

Número de fitxa 08074 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani Historicista Popular
Segle X-XX
Autoria de l'element: Fra Josep de la Concepció (refacció s XVII)
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Restaurat pel Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelon entre 1994 i 2015
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIN 720-MH Decret 22/04/1949 RI-51-0005467
Número inventari IP Arquít. 805
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Cultural
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Cubelles
Autoria de la fitxa Josep Anton Pérez Arriaga
Data de registre de la fitxa: dc., 16/01/2019 - 01:00

Descripció

L'edifici del castell té una gran presència urbana en el centre històric de Cubelles. Es situa a la part més elevada del nucli, a l'espai d'eixamplament del carrer del Doctor Juncà, on figura una plaça. La visió actual del castell correspon a l'última gran refacció important (segle XVII) que va configurar l'edifici pràcticament tal com ha arribat a l'actualitat. El projecte va ser de l'arquitecte Fra Josep de la Concepció i l'obra va ser realitzada pel mestre de cases de Barcelona Joan Baptista Homs i pel de Vilanova Joan Vinyals.

La façana principal, al sud, presenta el portal major a la part dreta, una porta d'accés allindada amb carreus de pedra picada de Segur i amb l'escut d'armes de la família Llupià esculpit a sobre de la llinda.

La distribució de les obertures, originalment simètrica, és irregular en l'actualitat. Totes les obertures d'aquesta façana són allindades i resseguides en pedra.

A la part posterior, hi ha adossada una bestorre de quatre pisos semicircular. A l'extrem occidental hi ha una sèrie de dependències distribuïdes al voltant d'un pati, i al nord hi ha un altre pati de dimensions més reduïdes.

Les dependències interiors que es poden veure en l'actualitat són majoritàriament les que ens vam definir amb les remodelacions del segle XVII, excepte algunes obres menors efectuades al segle XIX i XX.

L'excel·lent estudi realitzat per Raquel Lacuesta enumera les sales que hi ha en cada pis de l'actual castell: Al soterrani: Volta sobre els cups (antiga cisterna sense ús en 1673) (1); cisterna amb cisternó (2); escala de l'aixeta de la cisterna (3); aixeta de la cisterna amb pica (41, i cisterna en desús (5). A la planta baixa: vestíbul o rebedor (6); corredor del pastador (6.1); escala principal (7); cuina-pastador del majordom (8); cups (9); sala-menjador dels criats amb pica (10); celleret (11); torre de secretes i secreta 1.12 i 12.1]]l; celler (15 i 16); cavallerissa o estable (17 i 18]]l; pati o eixida amb pou (13); corral o pati (19); cobert de les ovelles o galliner i pallissa al damunt (20 i 241. A la planta entresol: escala principal (251; cuina principal o del senyor (26); "aposento" o cosidor 127l; corredor (281; estudis de migdia (29 i 30); dormitori del cotxer (31); estudis de tramuntana (32 i 33); corredor de la torre (34); "aposento" de la torre o dormitori (35). A la planta noble: escala principal (37); rebedor o "quarto principal de migdia" (38); "Quarto principal" de tramuntana (39); sala-alcova (40); capella o oratori (41); sala gran (421; habitació (43); passadís (441; corredor de la torre (45); escala de cargol (46); "aposento de la torre" (47). A la planta golfes: escala principal (48 i 49); "aposento" (b0); "aposento" (51); "aposento" (52); "aposento" (53); passadís (54); "aposento" (5b); corredor de la torre (56); escala de cargol (57); "aposento de la torre" i espai sotateulada (58 i 59).

L'autora Núria Pinós, estudiosa de l'edifici, qualifica l'immoble històric com mancat del decorativisme dramàtic de clarors i ombres, propi de l'etapa barroca, de manera que l'únic element representatiu de l'estil de l'època en què es va construir és l'escut de pedra realitzat en alt relleu, el qual representa les armes de Carles de Llupià i de Vilanova, aleshores senyor del castell. A banda i banda es pot llegir la data de 1675. L'edifici té més l'aparença d'una gran casa pairal que d'un castell i es configura dins unes línies austeres, amb una manca total de decorativisme, només trencada pels marcs de pedra de les obertures. Aquesta senzillesa, basada en una concepció arquitectònica lineal, respon a la tendència classicista del seu autor que sentia un gran respecte per l'arquitectura del passat tradicional de Catalunya, és a dir per l'estil gòtic, en el qual es va inspirar a l'hora de dissenyar l'edifici del castell de cubelles, mitjançant unes formes geomètriques elementals que reafirmen la implícita i l'austeritat del llenguatge emprat en aquest conjunt arquitectònic. És una construcció de grans dimensions i d'estructura complexa. Té planta rectangular, tres pisos d'alçària, golfes i teulada a quatre vessants.

Història

Segons els resultats de la recerca dirigida pel doctor Albert López Mullor, els vestigis més antics trobats corresponen a l'època baixa republicana, cap a l'any 125 aC. Alguns dels elements més importants de la vil·la de Cubelles que han arribat als nostres dies se situen al voltant de l'any 200-210, com el conjunt de cisternes de la planta subterrània.

És a partir del testament dictat per Gombau de Besora el 16 d'agost de 1041 que podem tenir la certesa absoluta de l'existència d'una fortificació al lloc de Cubelles.

Segons A. Castellano, de la primera fortificació que es va aixecar a l'indret, en resten només alguns paraments d'opus spicatum que recolzen sobre les restes enrunades, encara que visibles, d'una vil·la romana. Posteriorment, cap el segle XIII, es va bastir una torre circular al mateix lloc que la que avui veiem, encara que, possiblement, de menor alçada.

El 1459, quan el castell va perdre la titularitat reial en donar-lo Joan II, amb totes les propietats annexes, a Joan Brígit Boscà, ciutadà de Barcelona. Un nét de Boscà va donar el castell com a dot a la seva esposa, Violant d'Almogàver, que en va ser propietària entre el 1492 i el 1519, any de la seva mort. Aleshores el castell va passar com a herència a un fill de Violant, Joan Boscà i d'Almogàver. El dia de Sant Joan de 1535 va signar un document amb els mestres de cases Pere Bosch i Antoni Lorda amb l'objectiu de fer un seguit de reformes que afectarien bona part de la fàbrica, i que serien realitzades entre el 1535 i el 1536.

El 1572 la propietat havia estat adquirida per la duquessa Isabel de Cardona, i passaria després al seu fill, Lluís d'Icart. Un seu descendent, Carles de Llupià i de Vilanova (vidu de Cecília d'Icart, besnéta de Lluís), mort el 1695, va promoure, entre 1673 i 1675, l'última reforma de l'immoble - el qual va adquirir l'aspecte que ha conservat fins als nostres dies - i va fer col·locar el seu escut sobre la porta principal. Les obres van significar la construcció d'un cos d'edifici nou, la redistribució d'envans i sostres de l'edifici antic i la uniformització de façanes i cobertes. El projecte va ser encomanat a fra Josep de la Concepció, el frare carmelita de nom Josep Ferrer i sobrenom el Tracista, un arquitecte del barroc català del segle XVII. Com ha demostrat la historiadora Raquel Lacuesta, la reforma promoguda per de Llupià va comportar modificar part de l'obra feta en temps de Boscà, així com la construcció d'un cos d'edifici nou i la redistribució d'envans i sostres, i la uniformització de façanes i cobertes.

No hi ha constància documental ni aparença visual que els successors de Carles de Llupià, que van obtenir el títol de marquesos d'Alfarràs a final del segle XVIII, fessin noves obres. La profusió de grafitis per totes les estances fa pensar que el castell no va estar assíduament habitat durant el segle XVIII pels seus propietaris. Durant el segle XIX continuen documentant-se els Roviroso com a masovers del castell i va ser en aquesta època quan se suposa que es van emblanquinar les parets en diferents períodes, fins entrat el segle XX. Els masovers vivien a la primera planta i la segona era reservada per quan venien els senyors o el seu procurador. Aquells s'encarregaven de gestionar l'explotació agrícola del castell en nom dels marquesos i el seu procurador només hi anava un cop l'any per passar-hi comptes.

Al llarg dels segles XIX i XX el castell va continuar en mans dels successius marquesos d'Alfarràs i va mantenir el caràcter agrícola.

Segons un plànol publicat l'any 1817, el cos principal del castell es trobaria pràcticament al bell mig d'un espai que per tramuntana estaria delimitat per unes parcel·les que feien front al carrer Major, algunes d'elles edificades. Tot i els canvis que es van produir en punts concrets, la zona de les rodalies del castell va quedar més o menys configurada al llarg del segle XVII en la forma que la veiem avui.

Bibliografia

AAVV (1998) El Castell de Cubelles. Quaderns científics i tècnics de restauració monumental núm. 10. Producció: institut d'Edicions. Àrea de Cooperació Servei del Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona

Catàleg i Pla Especial de Protecció del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental de Cubelles. Núm. expedient: 2001/003107/B. Aprovació inicial 25/01/2001, aprovació provisional 18/09/2002, data

publicació: 02/02/2004.

CAMPO del, N.; SUBIAS, C. (2002) "Gombau de Besora: senyor del terme de Cubelles", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 65-66.

FERNÁNDEZ, J. (2016) "La família Desvalls, marquesos del Poal, Llupià i Alfarràs, darrers castlans del castell de Cubelles (1789-1885)", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 36-90.

GALÍ, D.; SUREDA, M.J. (2016) "Els grafitis del vestíbul, escala principal i planta segona del castell de Cubelles", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 28-35.

GARCIA, L. (2012) "Cubelles contra el feudalisme, segons Teodor Creus", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 30-33.

LACUESTA, R. (2002) "La història constructiva del Castell de Cubelles (1a part: 1511 i 1535-36)", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 35-46.

LACUESTA, R. (2003) "Les obres actuals del castell de Cubelles i de l'entorn", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 67-68.

LACUESTA, R. (2003) "La història constructiva del Castell de Cubelles (2a part: l'ampliació i la remodelació de 1673-1675)", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 73-86.

VIDAL, J. (2011) "Efemèrides cubellenques del 2011", Anuari Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. Cubelles: Grup d'Estudis Cubellencs Amics del Castell. P. 106-109.

